

1. Mandáhtta ja vuodus

1. Mandáhtta ja vuodus	1
1.1 Lađastallanjoavkku mandáhtta.....	1
1.2 Ráđđádallamat gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki.....	2
1.3 Máhttovuodu dárkun	3
1.4 Guorahallanjoavku.....	3

Sámi statistihka fágalaš lađastallanjoavkku njuolggadusat leat čakčamánu 12.b. 2011 mearriduvvon Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanttas, miessemánu 11.b. 2005 Stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš konsultašuvnnaid prosedyrat - lága olis, mii mearriduvvui gon.res. suoidnemánu 1.b. 2005. Mearrádusa ulbmilin lei nannet stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš konsultašuvnnaid árvvoštallamiid ja mearrádusaid faktavuđđosa.

1.1 Lađastallanjoavkku mandáhtta

Fágalaš lađastallanjoavku galgá juohke jagi ovdal golggoimánu 1.b. buktit raporta Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartementii ja Sámediggái. Raporta galgá, nu guhkas go vejolaš, addit bajiidgeahčastaga ja árvvaštallama Norgga sámi servvodaga dilis ja ovdáneami sárgosiin. Raporta šaddá vuodđun jahkásaš bušehttabargui ja konsultašuvnnaide gaskal stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki.

Lađastallanjoavku galgá ságaškuš šat ja gaskkustit gávdnosiiddis fágalaš artihkkaliid ja kronihkaid bokte, ja joavku sáhtá bovdet ja oassálastit fágalaš konferánsain, seminárain ja eará sullásaš lágidemiin.

Lađastallanjoavkkus lea ovddasvástádus ovddidit ja dađistaga buoridit jahkásaš raporttaid oppalašgeahčastagaid ja analysaid ovdanbuktinvugiid. Raporttaid galgá nu bures go vejolaš sáhttit álkit buohtastahttit áigodagaid gaskkas.

Raporta galget ráhkadit čuožžovaš statistihkaid ja/dahje eará áššáigullevaš dataid ja árvvoštallan-, guorahallan- ja dutkanbargguid dieđuid vuodul. Lađastallanjoavkkus lea ovddasvástádus háhkat čuožžovaá statistihkaid ja dárbbaslaš dataid ja dieđuid raporta ráhkadeapmái.

Lađastallanjoavku mearrida ieš makkár fáttáid meannuda jahkásaš raporttain. Fáttát maid sáhtá leat áigevuoddil meannudit leat:

- Giela
- Bajásšaddan, oahpahusa ja dutkama
- Dásseárvvu
- Dearvvašvuođa ja sosiála, dáikko bakte olmmošlogu rievdan, demografiija, dienas
- Ealáhusat, dáikko bakte barggahus, ealáhusstruktuvra, á árbevirolaš ealáhusat
- Biras- ja resursahálddašeapmi, ávnnaslaš kulturvuođu rievdadusat, searvan ja váikkuheapmi
- Kulturbargu ja dábalaš kultuvra, dáikko bakte dáiddašlájá, media
- Siviila sámi servodat, dás organisašuvdna- ja ásahusovdáneapmi

Lađastallanjoavku sáhtta cuiggodit váilevaš gáldu- ja máhttovuđđosa ja dárbbu ovddidit statistihka fáttáid siskkobealde maid joavku atná relevántan.

Lađastallanjoavkku sáhttet bivdit buktit ollislaš árvvoštallamiid ja vaikko vel čiekŋudit osiid materiálas daid sierra dárbbuid ektui mat Ráđđehusas dahje Sámedikkis sáhttet leat.

1.2 Ráđđádallamat gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki

Sápmelaččain lea álgoálbmogiin dat vuoigatvuohta ahte singuin galgá ráđđádallojuvvot buot áššiin mat njuolga váikkuhit sin dillái. Dát vuoigatvuohta lea sis *ILO-konvenšuvnna nr. 169 álgoálbmogiid ja olmmoščearddaid birra iešheanalisa stáhtain* 6. artihkkala mielde. Bargovugiid ulbmiliin lea:

- Váikkuheames stáhta geatnegasvuođa olláš uhttimis das ahte ráđđádallat álgoálbmogiiguin.
- Oččodit ovttamielalašvuođa gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki go árvvoštallojuvvo ásaheames lágaid dahje doaimmaid mat sáhttet váikkuhit sámiid beroštumiide.
- Láhčēt vejolašvuođa ovdánahttit guimmešduođa gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki man váikkuhus lea ahte sámiid kultuvra ja servodagat nannejuvvojit.
- Ovdánahttit oktasá ipmárdusa sámi servodaga dili ja ovdánahttindárbbuid birra.

Ráđđádallanbargovugiin gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki čállojuvvo ná 5. paragrafas bastevaš čoaččimiid birra:

- Ahte galget lágiduvvot jahkebeallasaš politihkalaš čoaččimat gaskal sámi áššiid stáhtaráđi ja Sámediggepresideanta. Fágastáhtaráđđi searvá čoaččimiidda dárbbu mielde. Bastevaš jahkebeallasaš čoaččimiin galget ságastallat servodaga dili ja ovddidandárbbuid, dehálaš prinsihpalaš áššiid ja doaibmi proseassaid.
- Ahte galget lágiduvvot jahkebeallasaš čoaččimat gaskal Sámedikki ja departemeanttaid gaskasaš sámi áššiid ovttastahttinlávdegotti. Čoaččimiin galget earret eará boahhtevaš áigodaga áigeovdilis sámedipolitihkalaš áššiid.

1.3 Máhttovuodu dárbbun

Stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallanvuogádaga 8. paragrafa prosedyrat meannudit čielggadan ja máhttovuodu dárbbuid. Máhttovuodu birra čuožžu ná:

- Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Sámediggi nammadit ovttas fágalaš guorahallanjoavkku mii earret eará sámi statistihka vuodul jahkásaččat ovddida raporta sámi servodaga dili ja ovddidandovdomearkkaid birra. Raporta geavahuvvo vuodđun go dihto áššiid birra leat ráđđádallamat ja ráđđádallamiin sámi servodaga ovddidandárbbuid birra ovttadain jahkebeallásaš čoaikkimiin gaskal sámi áššiid stáhtačálliid ja Sámediggepresideanta.
- Go stáhta eiseválddit dahje Sámediggi oaivvildit ahte čielggadeapmi dárbbasuvvo vai nanne árvoštallama ja mearrideami fáktavuodu dahje formálalaš vuodu de dan berrejit dieđihit nu fargga go vejolaš, ja bealit galget ovddidit gažaldagaid mat gusket vejolaš čielggadeami fápmudussii ráđđádallamiid oktavuodas. Stáhta ja Sámediggi galget bargat olaheames ovttamielalašvuoda ovddas sihke fápmudusa ektui ja das geat galget čadahit vejolaš čielggadanbarggu. Stáhta ja Sámediggi geatnegahttojuvvojit fuolahit dieđuid ja ávdnasiid mat dárbbasuvvojit čielggadeami čadaheames.

Dán oktavuodas nammaduvvo sierra guorahallanjoavku man bargun lea ovddidit jahkásaš raportta.

1.4 Guorahallanjoavku

Bargo- ja searvidahttindepartemeanta ja Sámediggi leaba soahpan ahte ovttas nammadit jodiheaddji, nubbijodiheaddji ja golbma lahttu guorahallanjoavkui, man doaibmaáigodahkan lea njealji jagi. Golggotmánu 2020 nammaduvvojedje čuovvovaččat 2020-2024 áigodahkii:

- **Snefrid Møllersen** (jodiheaddji), Sámi našuvnnalaš gealbobálvalus – psykalaš dearvvašvuodasuddjen ja gárrendilledikšu / Samisk nasjonal kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus, Sámi klinihkka, Finnmárkku buohcciviessu HF
- **Torkel Rasmussen** (nubbijodiheaddji) Sámi allaskuvla
- **Iulie Aslaksen**, Statistalaš guovddášdoaimmahat / Statistisk sentralbyrå
- **Per Tovmo**, NTNU – Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Institutt for Samfunnsøkonomi
- **Mikkel Berg-Nordli**, NIBR, OsoMet

Njukčamánu 2021:s geassádedje buohkat, ja dássázii eai leat nammaduvvon odđa miellahtut. Analiisajoavkku čállingoddedoaibma lea biddjojuvvon Sámi allaskuvlii. Prošeaktajodiheaddji lea Torunn Pettersen, gii lea virgáduvvon bealle virgái.
